

Kalendarium praworządności w Rumunii

Data	Wydarzenie
Grudzień 1991	Rumunia przyjmuje w referendum postkomunistyczną konstytucję.
Październik 2003	Rumunia, również w referendum, przyjmuje nowelizację konstytucji.
Luty 2012	<p>Masowe protesty przeciwko rządowi przybierają na sile. Wybuchają w styczniu i stanowią sprzeciw wobec arbitralnej reformy opieki zdrowotnej i szybko zwracają się przeciwko prezydentowi w atmosferze poważnych problemów z korupcją. Ciągną się do kwietnia-maja.</p> <p>Po przyjęciu wotum nieufności wobec drugiego gabinetu premiera Emila Boca (PDL) parlament mianuje premierem Mihaia Răzvana Ungureanu. Ungureanu dodaje tej samej koalicji technokratycznego sznytu, ale rząd pozostaje bardzo polityczny.</p>
Maj 2012	<p>Po wotum nieufności wobec Ungureanu, parlament mianuje premierem Victora Pontę. Ponta stoi na czele nowej koalicji (PSD, PNL plus część dawnych sojuszników PDL) z programem politycznym skupionym na odwecie.</p> <p>Minister edukacji Ioan Mang zostaje oskarżony o plagiat z związku ze swoją rozprawą doktorską.</p>
Czerwiec 2012	<p>Koalicja wyborcza PSD i PNL wygrywa wybory lokalne, zdobywając prawie 50 procent głosów, co zwiększa polityczne ambicje Ponty.</p> <p>Były premier Adrian Năstase (PSD, 2000–2004) zostaje uznany za winnego korupcji. Dostaje dwa lata w zawieszeniu – nie idzie wprawdzie do więzienia, ale nie kwalifikuje się już do sprawowania urzędu publicznego.</p> <p>Premier Ponta zostaje oskarżony o plagiat w swojej rozprawie doktorskiej; w 2016 straci stopień doktora.</p> <p>Minister edukacji Liviu likwiduje narodową radę odpowiedzialną za weryfikację prac doktorskich (HotNews), czym skutecznie wspiera premiera Pontę.</p>

- Lipiec 2012
- Parlament zawieszona prezydenta Băsescu i ogłasza referendum w sprawie zdjęcia go z urzędu. Tymczasowym prezydentem zostaje Crin Antonescu (PNL).
Trwają masowe protesty przeciwko korupcji, plagiatom, a także za i przeciw różnym politykom. Głównym tematem stają się gaz łupkowy i szczelinowanie; protesty przeciw szczelinowaniu ciągną się do listopada 2014 roku.
Przewodniczący KE Barroso przedstawia premierowi Poncie z 11-punktową „listę rzeczy do zrobienia” ([Euractiv](#)).
W referendum w sprawie odwołania prezydenta 87 procent głosujących opowiada się przeciwko Băsescu.
- Sierpień 2012
- Rumuński TK uznaje referendum za nieważne wobec braku wymaganej frekwencji (zaledwie 46 procent, zamiast wymaganego minimum 50 procent). Băsescu zostaje przywrócony na stanowisko.
- Wrzesień 2012
- Romscy aktywiści protestują przeciwko rasizmowi i dyskryminacji, jednak reszta społeczeństwa ignoruje ten temat.
- Grudzień 2012
- Ta sama koalicja wyborcza PSD i PNL wygrywa wybory parlamentarne miażdżącą większością 66 procent.
Po wyborach parlament ponownie mianuje premiera Pontę na szefa rządu nowej koalicji (PSD i PNL).
- Maj 2013
- Premier Ponta (jako tymczasowy minister sprawiedliwości) i prezydent Băsescu prowadzą negocjacje w sprawie powołania prokuratora generalnego, ignorując zalecenia Najwyższej Rady Sądownictwa (CSM) ([Digi24](#)). Była prokurator generalna Laura Codruța Kövesi (2006-2013), uważana za sojuszniczkę Băsescu, zostaje „zdegradowana” do stanowiska szefa Narodowego Biura Antykorupcyjnego (DNA); nowy prokurator generalny Tiberiu Nițu (2013-2016) okazuje się przyjacielem Ponty, a nową szefową Agencji ds. Przestępczości zorganizowanej i Terroryzmu (DIICOT) (2013-2014) zostaje uważana za zwolenniczkę PDL Alina Bica. Zarówno Bica, jak i Nițu są później obiektem śledztwa DNA Kövesi – Bica zostaje skazany w 2018 roku, a Nițu unika zarzutów i przechodzi na emeryturę w 2020 roku.
- Wrzesień 2013
- Początek cotygodniowych masowych protestów przeciwko kopalni złota w Roșia Montana, podczas których demonstranci krytykują także korupcję i inne problemy. Protesty trwają do stycznia 2014.

- Styczeń 2014 Były premier Năstase zostaje uznany winnym w drugiej sprawie o korupcję; tym razem trafia na cztery lata do więzienia. Minister kultury Gigel Știrbu zostaje oskarżony o plagiat w swojej pracy doktorskiej.
- Luty 2014 Po wycofaniu się PNL z drugiego gabinetu Ponty premier Ponta tworzy nową koalicję z UDMR i innymi frakcjami politycznymi, co zatwierdza parlament.
- Marzec 2014 TK potwierdza decyzję parlamentu o powołaniu nowego gabinetu (trzeci rząd Ponty) bez (nowego) programu rządu ([Digi24](#)). UDMR opuszcza koalicję, ale ponownie wchodzi do niej grupa posłów, która oderwała się od PNL.
- Maj 2014 PSD wygrywa wybory do Parlamentu Europejskiego, zdobywając około 37 procent głosów. PNL zajmuje dalekie drugie miejsce z zaledwie 15 procent.
- Lipiec 2014 PNL wchłania swojego byłego rywala PDL; sąd zatwierdzi tę fuzję w październiku.
- Listopad 2014 Klaus Iohannis (PNL) wygrywa z premierem Victorem Pontą (PSD) w wyborach prezydenckich. Premier Ponta oskarżany jest o manipulowanie procedurami głosowania, zwłaszcza w lokalach wyborczych za granicą. Z końcem grudnia Iohannis przejmuje obowiązki od Traiana Băsescu (dawniej PDL), którego druga kadencja dobiegła końca.
- Grudzień 2014 Po uwzględnieniu wyników kampanii prezydenckiej parlament zatwierdza przetasowania w IV rządzie Ponty, ale koalicja pozostaje w dużej mierze taka sama.
- Styczeń 2015 Próbując zachować twarz po skandalu wyborczym w listopadzie 2014, parlament rozważa poprawki do wszystkich przepisów dotyczących partii politycznych, finansowania partii i wyborów (ale nie referendów). Wprawdzie organizacje obywatelskie zachęcane są do wnoszenia uwag, ale nie wszystkie ich propozycje są uwzględniane, w związku z czym powstają wadliwe przepisy.
- Sierpień 2015 Mihai Tudose (przyszły premier w 2017) zostaje oskarżony o plagiat w swojej pracy doktorskiej. Po zrzeczeniu się stopnia w 2016 roku próbuje go odzyskać na drodze sądowej, ale mu się to nie udaje (2020).
- Październik 2015 W pożarze klubu Colectiv giną 64 osoby, a 146 jest rannych ([Wikipedia](#)). Dochodzi do masowych protestów - demonstranci krytykują korupcję i żądają odnowy klasy politycznej. USR i PLUS nagłaśniają społeczne oburzenie wyrażonego w protestach.

Parlament powołuje premiera Daciana Cioloşa po tym, jak Ponta poczuł się zmuszony do rezygnacji (DW). Cioloş staje na czele zespołu technokratów, przy ukrytym wsparciu ze strony PSD i PNL.

Listopad 2015

Organizacje obywatelskie zwracają się do prezydenta Iohannis, aby przekonał partie polityczne do przyjęcia kryteriów uczciwości i kompetencji dla przyszłych ministrów i innych kandydatów w wyborach. Iohannis ignoruje ich prośbę.

Do tego czasu parlament uchwała, a prezydent podpisuje sześć ustaw dotyczących partii politycznych, finansów partii i wyborów, przy czym najbardziej widać to na przykładzie USR i PLUS

Luty 2016

TK zakazuje wywiadowi angażowania się w sprawy karne, w tym wykorzystywania podsłuchów i innego sprzętu inwigilacyjnego.

Marzec 2016

Tymczasowy prokurator generalny Bogdan Licu (który w 2022 zostanie sędzią TK) jest podejrzany o plagiat w swojej pracy doktorskiej i zrzeka się stopnia.

Czerwiec 2016

PSD wygrywa wybory samorządowe 40 procent głosów, ale PNL po wchłonięciu PDL jest niewiele dalej z 30 procent.

TK orzeka nową interpretację kodeksu karnego w zakresie przestępstwa „nadużycia stanowiska”.

Lipiec 2016

Były minister spraw wewnętrznych Petre Tobă jest podejrzany o plagiat w swojej pracy doktorskiej. Były wicepremier Gabriel Oprea również traci stopień doktora z powodu plagiatu; w 2018 jego apelacja zostanie odrzucona. Ponowną apelację Oprea złoży w 2022, ale jest mało prawdopodobne, aby szybko uzyskał przychylny dla siebie wyrok.

Październik 2016

Była prokurator generalna i obecna szefowa DNA Laura Codruţa Kövesi jest podejrzana o plagiat w swojej pracy doktorskiej ([PressOne](#)).

Grudzień 2016

PSD wygrywa wybory parlamentarne zdobywając 45 procent głosów. Liviu Dragnea z PSD usiłuje zostać premierem, ale musi zrezygnować ze względu na zarzuty korupcyjne.

Styczeń 2017

Po wyborach parlament powołuje na premiera Sorina Grindeanu (PSD); jednym z partnerów koalicji jest frakcja, która oddzieliła się od PNL, ale Liviu Dragnea zachowuje moralne przywództwo w PSD.

Luty 2017

Gabinet Grindeanu przyjmuje OUG 13, co ma niszczący wpływ na sądownictwo; dochodzi do masowych protestów, a OUG 14 uchyla te przepisy.

- Czerwiec 2017 Po wotum nieufności dla parlamentu zorganizowanym przez PSD Grindeanu zostaje zastąpiony przez Mihaia Tudose (PSD). Koalicja i jej lider nie ulegają zmianie.
- Sierpień 2017 Minister sprawiedliwości Tudorel Toader (niezależny, ale skłaniający się ku PSD) przedstawia modyfikacje trzech ustaw dotyczących sądownictwa. Środki początkowo uwzględnione w OUG 13 podlegają obecnie normalnym, wolniejszym procedurom parlamentarnym.
- Listopad 2017 Senat uchwała projekt ustawy mający na celu utrudnianie pracy organizacji obywatelskich przez wymogi biurokratyczne, które są praktycznie niespełnialne. Na szczęście Izba Deputowanych odkłada projekt ustawy na czas nieokreślony.
- Styczeń 2018 Po rezygnacji Tudose w wyniku wewnętrznej kłótni w PSD, parlament powołuje premier Vioricę Dăncilă (PSD). Koalicja i przywództwo bez zmian.
- Luty 2018 Minister sprawiedliwości Tudorel Toader wszczyna procedurę usunięcia Kövesi z DNA.
- Marzec 2018 Do prasy wycieka tajny protokół prokuratury i wywiadu ([DW](#)).
- Kwiecień 2018 TK stwierdza, że przedawnienie jest niedostatecznie uregulowane w Kodeksie postępowania karnego i nakazuje parlamentowi wprowadzenie poprawek w terminie 45 dni - jest to opóźnienie wymagane przez konstytucję.
- Czerwiec 2018 ETS skazuje Rumunię za niezapewnienie równej ochrony parze jedнопłciowej, która zawarła legalny związek małżeński w innym państwie członkowskim.
- Lipiec 2018 Po kilku apelacjach do TK i odrzuceniach przez prezydenta parlament uchwała trzy ustawy dotyczące sądownictwa, które zostają publikowane w dzienniku urzędowym. Zmuszony decyzją TK prezydent Iohannis usuwa Kövesi z DNA. Były minister edukacji Liviu Pop wstrzymuje obronę swojej pracy doktorskiej po oskarżeniach o plagiat.
- Sierpień 2018 Rumuńska diaspora organizuje w Bukareszcie masowe protesty przeciwko korupcji i na rzecz niezależnego sądownictwa. Kontrdemonstranci zachowują się brutalnie, a policja tylko pogarsza sytuację; podejrzewa się, że na rozkaz Liviu Dragnea. Proces rozpocznie się dopiero pod koniec 2023 roku.

- Październik 2018
- W wyniku wejścia w życie trzech ustaw o sądownictwie działalność rozpoczyna SIIJ.
- W „Referendum w sprawie rodziny” 91 procent głosujących opowiada się za zmianą konstytucji, która wprost stanowiłaby, że małżeństwo to związek mężczyzny i kobiety, a nie „małżonków”. TK unieważnia jednak wynik z powodu braku wymaganej frekwencji – wyniosła ona zaledwie 21 procent zamiast wymaganych 30 procent.
- Maj 2019
- Wybory do Parlamentu Europejskiego wygrywa PNL, zdobywając około 27 procent głosów; drugie miejsce dzielą między siebie PSD a USR-PLUS, z których każde otrzymuje po około 22 procent.
- „Referendum dotyczące sprawiedliwości” otrzymuje około 85 procent głosów przy wymaganej frekwencji 41 procent. Oznacza to, że gabinet nie może już przyjmować OUG związanych z sądownictwem.
- Październik 2019
- Laura Codruța Kövesi zostaje europejską prokuratorką generalną.
- Listopad 2019
- Klaus Iohannis (PNL) pokonuje premier Vioricę Dăncilă (PSD) i rozpoczyna drugą kadencję na stanowisku prezydenta Rumunii. Po wotum nieufności wobec Dăncilă parlament mianuje premierem Ludovica Orbana (PNL). Opozycja dochodzi do władzy i tworzy gabinet mniejszościowy.
- Marzec 2020
- Po wotum nieufności wobec Orbana parlament nie ma wyboru i powołuje drugi gabinet Orbana, który pozostaje rządem mniejszościowym.
- ETPCz skazuje Rumunię za bezprawne usunięcie Kövesi z DNA. W związku z wybuchem pandemii Covid Rumunia powiadamia Radę Europy o odstąpieniu od art. 15 Europejskiej Konwencji Praw Człowieka. W praktyce oznacza to zawieszenie dostępu do informacji i brak przejrzystości w podejmowaniu decyzji.
- Maj 2020
- TK uznaje za niezgodne z konstytucją kary nakładane przez policję na osoby naruszające godzinę policyjną w związku z pandemią. Pieniądze nie są zwracane automatycznie, lecz osoby obciążone mandatem muszą udać się do sądu i każda sprawa jest rozpatrywana indywidualnie.
- Wrzesień 2020
- Wybory samorządowe wygrywa PNL, zdobywając około 32 procent głosów. Co zaskakujące, PSD otrzymuje ich tylko około 28 procent.

Grudzień 2020	PSD zwycięża w wyborach parlamentarnych, zdobywając 45 procent głosów, ale nie jest w stanie utworzyć koalicji. Po wyborach parlament powołuje na premiera Florina Cîțu (PNL); w jego kruchej koalicji są USR-PLUS i UDMR.
Styczeń 2021	Rumunia oficjalnie rozpoczyna kampanię szczepionkową przeciwko covid.
Maj 2021	Prokurator Najwyższej Rady Sądownictwa Codruț Olaru traci stopień doktorski z powodu plagiatu (PressOne).
Lipiec 2021	TK stwierdza, że parlament nie ma pełnej swobody w zakresie odwoływania Rzecznika Praw Obywatelskich (Europa Liberă).
Wrzesień 2021	Minister Funduszy/Projektów Europejskich Cristian Ghinea (USR-PLUS) ogłasza zakończenie negocjacji i podpisanie KPO. USR-PLUS wychodzi z rządu Cîțu; drugi gabinet Cîțu, mniejszościowy, przetrwa około trzech miesięcy.
Listopad 2021	Po wotum nieufności dla drugiego gabinetu Cîțu parlament powołuje na premiera Nicolae Ciucă (PNL) wraz z jego dużą koalicją, w skład której wchodzi PSD i UDMR.
Grudzień 2021	ETS orzeka, że sędziowie mogą ignorować decyzje TK, które są sprzeczne z prawem UE (zwłaszcza SIIJ). Minister cyfryzacji Florin Roman składa rezygnację ze stanowiska po oskarżeniu go o plagiat w pracy magisterskiej.
Styczeń 2022	SIIJ zostaje ostatecznie rozwiązany i zastąpiony SUPC, projektem ministra sprawiedliwości Cătăliny Predoiu (PNL). Premier Ciucă zostaje oskarżony o plagiat w pracy doktorskiej. Z pomocą ministra spraw wewnętrznych Luciana Bodego brutalnie mści się na dziennikarce Emilii Șercan. Rumunia zostaje poproszona o rozpoczęcie rozmów akcesyjnych z OECD.
Luty 2022	Premier Ciucă przyjmuje OUG dotyczące wsparcia w sytuacjach nadzwyczajnych i pomocy humanitarnej dla uchodźców przybywających z Ukrainy.
Maj 2022	Jako że od 2018 roku parlament nie doprecyzował przepisów dotyczących przedawnienia w kodeksie postępowania karnego, TK stwierdza, że cały jego tekst jest niezgodny z konstytucją.
Wrzesień 2022	Minister edukacji Sorin Câmpeanu podaje się do dymisji po oskarżeniach o plagiat materiałów pomocniczych do jednego z jego wykładów uniwersyteckich.

Listopad 2022	<p>Prezydent Iohannis ogłasza nową wersję trzech ustaw dotyczących sądownictwa, które zostały pierwotnie przyjęte w 2018 roku. Brak równowagi wewnętrznej w obrębie wymiaru sprawiedliwości jednak pozostaje.</p> <p>Bruksela ogłasza koniec raportów monitorujących MWiW, które były publikowane regularnie od 15 lat (EC).</p>
Styczeń 2023	<p>Minister spraw wewnętrznych Lucian Bode zostaje oskarżony o plagiat pracy doktorskiej.</p>
Maj 2023	<p>ETPCz skazuje Rumunię za niezapewnienie równej ochrony prawnej parom jednopłciowym, które chcą zawrzeć związek małżeński lub związek cywilny.</p>
Czerwiec 2023	<p>Marcel Ciolacu (PSD) zostaje premierem, kierując w dużej mierze tą samą koalicją złożoną z PSD i PNL (przy wsparciu UDMR).</p>
Lipiec 2023	<p>ETS postanawia, że sędziowie mogą ignorować decyzje TK dotyczące przedawnienia, szczególnie w przypadkach nadużyć finansowych i korupcji godzących w interesy finansowe UE.</p> <p>MWiW dla Rumunii i Bułgarii zostaje oficjalnie zamknięty, a całe monitorowanie zostaje przekazane mechanizmowi na rzecz praworządności (EC).</p>
Wrzesień 2023	<p>ETPC odrzuca apelację Rumunii dotyczącą związków par jednopłciowych; Rumunia musi zapewnić parom jednopłciowym równą ochronę prawną (Libertatea).</p> <p>Premier Ciolacu zwraca się do parlamentu o wotum zaufania w sprawie ustawy zbiorczej dotyczącej środków fiskalnych i budżetowych. Opozycja nie jest w stanie zebrać wystarczającej liczby podpisów pod wotum nieufności, ale zarzuca rządowi naruszenie konstytucji. W październiku TK uznaje, że plan fiskalny i budżetowy Ciolacu jest zgodny z konstytucją (Digi24 i Europa Liberă).</p>
Czerwiec 2024	<p>Wybory do Parlamentu Europejskiego.</p>
Wrzesień 2024	<p>Wybory samorządowe w Rumunii.</p>
Październik-Listopad 2024	<p>Wybory prezydenckie w Rumunii.</p>
Grudzień 2024	<p>Wybory parlamentarne w Rumunii (mogą zostać odroczone do marca 2025).</p>